

Овсієнко А. С., ст.викл.
каф.документознавства та інформаційної
Державний університет телекомунікацій

СУЧАСНІ НАПРЯМИ ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕКТРОННИХ РЕСУРСІВ ДЕРЖАВНИМИ ОРГАНАМИ ВЛАДИ

В статті розглянуто системи автоматизації документообігу, які використовуються на цей час в Україні, це переважно продукти вітчизняних виробників або інтеграторів зарубіжного програмного забезпечення, зокрема, на платформі Lotus Notes/Domino від компанії IBM. Досліджено основні напрями використання електронних інформаційних ресурсів, інформаційну цінність і значущість електронних ресурсів через широкий спектр інформації: нормативно-правове регулювання всіх сфер життєдіяльності суспільства; управління державою, галуззю, установою; об'єкти державної реєстрації, електронні реєстри, кадастри, класифікатори та інформаційні системи, що забезпечують їх функціонування та використання інформації з них; видовий склад електронних інформаційно-пошукових систем, створених інформаційними установами; інтегровані інформаційні системи в мережі Інтернет.

Ключові слова: СЕД, АСКОД, електронний документообіг, електронні ресурси, електронні документи.

Постановка проблеми. Важливо завершити перехід на єдину систему електронного документообігу всім державним органам влади, що дасть змогу істотно підвищити ефективність контактів установ зі своїми партнерами, віддаленими філіями, державними органами та іншими зовнішніми організаціями. Сприяння пришвидшенню переходу на єдину систему електронного документообігу всім державним органам влади стало рішенням, що з 1 січня 2019 року всі документи повинні рухатись лише в електронному варіанті. З цього періоду електронний документообіг став реальністю, хоч і із реальними проблемами.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблемам дослідження інформаційної інфраструктури у цифрову епоху та електронних ресурсів у її складі, приділили увагу вітчизняні дослідники Ключевський В.І. [3], Копняк К.В. [4], Лопушинський І.П. [5], Мацокін А. [6], Некрасов В. [7] та інші.

Дослідники Ключевський В.І. [3] та Копняк К.В. [4] вивчали електронний документообіг в органах державної влади. Лопушинський І.П. [5] розглядав цифровізацію в державному управлінні. Науковці Архипова Є.О. [1] та Мацокін А. [6] досліджували електронне урядування.

Мета статті дослідити напрями використання електронних ресурсів державними органами влади

Виклад основного матеріалу. В умовах інформатизації та впровадження новітніх технологій в інформаційній інфраструктурі постійно зростає потужний сегмент електронних ресурсів. За останній час після рішення, що всі документи мають рухатись в електронному варіанті вдалось:

- оприлюднити майже 900 суспільно-важливих наборів відкритих даних;
- відкрити усі зовнішні аудиторські звіти, що здійснюються Державною аудиторською службою;
- перевести у електронний формат отримання ліцензій закладами освіти;

- заходи державного контролю Держспоживслужби проводяться із застосуванням відеофіксації;
- оприлюднюється агрегована інформація про платників податків;
- створено та діє автоматизований реєстр відшкодування ПДВ;
- діє портал E-data – єдиний веб-портал використання публічних коштів, який дозволяє бачити, на що витрачають кошти органи влади;
- впроваджено інформаційно-аналітичну систему «Прозорий бюджет», яка є інструментом управління публічними коштами із системою ключових показників ефективності [7].

Однією зі складових цієї системи є розділ «Бюджет для громадськості», що забезпечує представлення інформації про бюджет у зручному, простому форматі, інтерактивній інфографіці для громадян;

- відбуваються електронні аукціони об'єктів малої приватизації;
- відкрито API(прикладний програмний інтерфейс) у сфері продажу арештованого майна через е-аукціонна електронному ресурсі OpenMarket, що дає можливість контролю за дотриманням процедури електронних торгів усім учасникам ринку торгівлі арештованим майном;
- оприлюднюються звіти банків державного сектору та агреговані показники їх діяльності у порівнянні з банківською системою України;
- впроваджено електронний кабінет перевізника, що усуває прямий контакт та корупцію під час отримання перевізниками ліцензій;
- переведено у електронний формат процедуру проходження лікарськими засобами реєстрації та допуску їх на ринок.

Передбачено було в 2020 році: електронізація лікарняних листів, що буде супроводжуватись електронізаційною взаємодією Пенсійного фонду, МОЗ та Фонду соціального страхування. Поетапно електронізують систему дозволів та ліцензій. На даний час це стало можливим в системі освіти та будівельній сфері (створення електронних кабінетів усіх учасників будівельного ринку). На стадії розробки система електронізації процедури ввезення та визнання гуманітарної допомоги за принципом розподілу – від кордону і до кінцевого набувача. Міністерство соціальної політики розробляє Єдину інформаційно-аналітичну систему управління соціальною підтримкою населення України (E-SOCIAL) [9].

МОН працює над створенням репозитарію – електронного сховища всіх наукових робіт, завдяки якому можна буде здійснювати перевірку робіт на плагіат. Є розробленим проект електронного обліку об'єктів культурної спадщини. Змінюється процедура відеофіксації здачі теоретичного та практичного іспитів для отримання водійського посвідчення. Електронні зміни охопили й Міністерство фінансів – реєстру підлягають проекти, що впроваджуються із залученням коштів міжнародних фінансових організацій; розпочато ІТ-централізацію системи управління державними фінансами – е-взаємодія основних інформаційних ресурсів Казначейства, Мінфіну, Податкової та Міграційної служб; у електронний формат переводиться конкурсна процедура оцінки проектів, що впроваджуються за кошти ДФРР [3].

Експерти визначають і недоліки в системі електронізації парламентської діяльності: велика кількість паперових варіантів документів, норми законів виписані під використання тих же паперових носіїв; частина документів, що оформляються, «подорожчали» в буквальному плані; прослідковується корупційна складова та бюрократичний формат надання частини послуг. Особливо це стосується документаційного оформлення соціальних допомог. Тому необхідним є розпочати парламенту змінювати норми у законодавстві, прописувати запобіжні процедури, а також спрощувати процедуру проходження всіх документів для вирішення проблеми. Подоланню підлягають міжвідомчі бар'єри, що найпростіше зробити, застосувавши цифрові програми.

Ефективність роботи органів державної влади залежить від правильного керування електронними документами, що в свій час спонукало до створення систем електронного документообігу (СЕД) та програмного забезпечення, за допомогою якого СЕД здійснюється. Якраз якісне програмне забезпечення найбільш позитивно впливає на електронне урядування. За даними ООН у 2008 році Україна посідала 41 місце у рейтингу серед 193 країн за рівнем готовності до електронного уряду за індексом EGDІ. У 2010 році – змістилась на 13 позицій нижче, тим самим посівши 54 місце; у 2012 році рейтинг знизився ще на 14 позицій – 68 місце, а 2014 року – спустилась ще на 19 позицій та посіла 87 місце. У 2018 році Україна трохи покращила свої позиції та піднялась на 82 місце; нарешті у 2020 році – 69 місце в світі [2]. Як бачимо, Україна лише почала потроху підніматися у загальносвітовому рейтингу щодо розвитку цифрового урядування, що й забезпечить поетапне впровадження електронного документообігу на підприємствах, в установах та організаціях, у тому числі й в органах державної влади.

Системи автоматизації документообігу, які використовуються на цей час в Україні, є переважно продуктами вітчизняних виробників або інтеграторів зарубіжного програмного забезпечення, зокрема, на платформі Lotus Notes/Domino від компанії ІВМ. З українських розробок спеціалісти відзначають: СЕД Адміністрації Президента України (СЕД АПУ), АСКОД, «Megapolis.Документообіг», «ДОК ПРОФ 2.0», «Атлас ДОК» і «FossDoc» [3]. Система електронного документообігу Адміністрації Президента України (СЕД АПУ) була розроблена силами працівників Адміністрації Президента України на базі платформи Microsoft SharePoint у 2014 році та впроваджена у досліду експлуатацію 1 лютого 2015 року.

1. АСКОД. Система електронного документообігу АСКОД – це базовий продукт у функціональній лінійці сімейства АСКОД. Окрім СЕД, до складу продуктів сімейства АСКОД входять такі самостійні компоненти, як АСКОДАрхів (підтримує процеси доархівного та архівного збереження) та АСКОД-Адміністратор (підтримує процеси налаштування Системи та розвиток її базового функціоналу за допомогою Frameworkконструктора) [8].

2. «ДОК ПРОФ 2.0». Система управління документами та процесами «ДОК ПРОФ 2.0» призначена для автоматизації процесів загального діловодства, діловодства за зверненнями громадян, судового діловодства, контролю виконання доручень керівництва, поточної роботи з документами в структурних підрозділах організації, опрацювання та погодження проектів документів, ведення електронного архіву [8].

3. Система «Діло». Система «Діло» призначена для автоматизації управлінської діяльності у вітчизняних міністерствах і відомствах, територіальних органах влади, на підприємствах різних сфер діяльності [8].

4. DocsVision 2.0 «Архів-Діловодство». Система DocsVision 2.0 «Архів – Діловодство» являє собою закінчений додаток, призначений для створення архівів документів, автоматизації основних діловодних процедур і бізнес-процесів обробки документів в організації [8].

5. «Кодекс: Документообіг». Система «Кодекс: Документообіг» – це комплекс взаємозалежних систем діловодства, банків документів і корпоративних сервісів, що забезпечують автоматизоване розв'язання задач діловодства і документообігу в органах державної влади й інших організацій [8].

6. «ГРАН-ДОК» для Microsoft Windows. Система керування документами серії Documentum 4i дозволяє вирішувати широкий спектр задач автоматизації документообігу на підприємстві, пов'язаних з діяльністю різних підрозділів, а також автоматизувати типові бізнес-процеси.

7. LanDocs. Система LanDocs призначена для комплексної автоматизації процесів діловодства і ведення архіву електронних документів.

8. Lotus Notes. Система Lotus Notes забезпечує розроблення і розміщення прикладних програм групового забезпечення, дозволяє користувачам одержувати, відслідковувати, спільно використовувати і створювати інформацію для обробки документів.

9. OPTiMA-WorkFlow. Система OPTiMA-WorkFlow призначена для керування процесами створення, обробки, тиражування і збереження документів, а також для автоматизації основних процедур сучасного діловодства й організації документообігу [8].

10. Documentum 4i. «Гран-Док» - система автоматизації діловодства і документообігу в державних і муніципальних структурах управління [8].

Найпоширенішою архітектурою СЕД, якою користуються державні органи, є клієнт-серверна, на другому місці WEB-орієнтована. Щодо системи управління базами даних, то державні органи найчастіше віддають перевагу системам Oracle та MSSQL.

Спеціалісти відзначають про певну хаотичність у використанні СЕД органами влади впродовж останнього часу. Тому, коли вийшло розпорядження Кабінету Міністрів України «Питання впровадження системи електронної взаємодії органів виконавчої влади», виникла надія на оптимізацію процесів електронного документообігу. До 2018 року розпорядження і прийнята відповідна Постанова КМУ «Деякі питання документування управлінської діяльності» від 17.01.2018 р. № 55. забезпечували загальні правила створення, відправлення, передавання, одержання, опрацювання, використання та зберігання електронних документів та електронних копій паперових документів, на які накладено ЕЦП, таких, що не містять інформацію з обмеженим доступом. На сьогодні останні уточнення було зроблено КМУ 09.09.2020 року.

Систему автоматизації процесів діловодства й електронного документообігу «АСКОД» використовують у 4 державних органах. Дану систему запроваджено як типове рішення для державних органів різного рівня. Система «АСКОД» сумісна та передбачає взаємодію з СЕД «Megapolis. Документообіг». Автоматизована система діловодства «ОК Проф» впроваджена у 2 державних органах (Державне агентство резерву України та Державна прикордонна служба України). САД власної розробки використовують 3 державні органи: Міністерство аграрної політики та продовольства України, Міністерство економічного розвитку і торгівлі України, Державна митна служба України [6].

Система електронного документообігу АСКОД – це базовий продукт у функціональній лінійці сімейства АСКОД. Окрім СЕД, до складу продуктів сімейства АСКОД входять такі самостійні компоненти, як АСКОДАрхів (підтримує процеси доархівного та архівного збереження) та АСКОД-Адміністратор (підтримує процеси налаштування Системи та розвиток її базового функціоналу за допомогою Frameworkконструктора) [6].

У 2018-2019 роках проведені організаційно-технічні заходи щодо підготовки до впровадження СЕД «АСКОД», яка передбачає відслідковування проходження актів та побудову відповідної аналітики для працівників Секретаріату Кабінету Міністрів. З 2020 року всі законопроекти створюються в єдиній автоматизованій СЕД. Представники усіх трьох суб'єктів законодавчої ініціативи мають електронні кабінети в системі та можливість переглядати, створювати, редагувати та погоджувати проекти документів відповідно до повноважень.

Висновки. Інформаційний потенціал електронних ресурсів визначає широкий діапазон їхнього використання. Означимо основні напрями використання електронних інформаційних ресурсів: у сфері управління для прийняття і реалізації управлінських рішень, проведення реформ у політиці, економіці та культурі; у сфері соціальної політики для реалізації прав і свобод громадян; у сфері інформаційних комунікацій та телекомунікацій для інформаційного забезпечення комунікаційних процесів; у сфері науки для розробки наукових програм, проектів та організації наукових заходів; у навчальному процесі для його організаційного та інформаційного забезпечення; у діяльності інформаційних установ для формування інформаційних фондів, створення сучасних інформаційно-пошукових систем для забезпечення доступу до інформації, надання інформаційних послуг; у сфері інформаційно-

довідкового обслуговування для його оптимізації; у сфері упорядкування електронних ресурсів для здійснення їх реєстрації, каталогізації.

Список використаної літератури

1. Архипова Є.О. Електронне урядування як форма організації державного управління. *Державне управління : удосконалення та розвиток*. № 4. 2020 URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=855>
2. АСКОД. Система електронного документообігу. Інструкція користувача. (АСКОД WEB). URL: http://infoplus.kiev.ua/index2.php?products/text_3_2_10
3. Ключевський В.І. Електронний документообіг як вагома складова прозорості діяльності місцевих органів державної влади. *Теорія та практика державного управління і місцевого самоврядування*. 2018. № 2. URL : http://elzbirn-du.at.ua/2018_2/17.pdf
4. Копняк К.В. Електронний документообіг в публічному управлінні: проблеми впровадження, переваги та перспективи. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. URL : http://www.dy.nayka.com.ua/pdf/10_2020/37.pdf
5. Лопушинський І.П. «Цифровізація» як основа державного управління на шляху трансформації та реформування українського суспільства. *Теорія та практика державного управління і місцевого самоврядування: електр. наук. фах. вид. Херсонського національного технічного університету*. 2018. №2. URL : <http://www.srbss-nbu.v.ua/>
6. Мацокін А. Електронне урядування: механізм застосування у діяльності ОМС. *Місьцеве самоврядування*. 2017. № 11. URL: <https://i.factor.ua/ukr/journals/ms/2017/november/issue-11/article-32046.html>
7. Некрасов В. 10 нових електронних послуг: державний сервіс «Дія» отримав масштабний «апгрейд». *Економічна правда*. 2020. URL : <https://www.epravda.com.ua/publications/2020/10/5/665934/>
8. Іванов В.Г., Іванов С.М., Карасюк В.В. Х. Правова інформація та комп'ютерні технології в юридичній діяльності: Навч. посіб. Право, 2010. 240 с.
9. Про затвердження плану заходів щодо реалізації Концепції розвитку електронної демократії в Україні на 2019-2020 роки. Постанова Кабінету Міністрів України від 12.06.2019 року.

REFERENCES

1. Arkhypova Ye.O. (2020) Elektronne uriaduvannia yak forma orhanizatsii derzhavnoho upravlinnia [Electronic governance as a form of public administration organization]. *Derzhavne upravlinnia : udoskonalennia ta rozvytok*. Retrieved from: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=855>
2. ASKOD (2022) Systema elektronnoho dokumentoobihu. Instrukttsiia korystuvacha ASKOD. [System of electronic document circulation. User manual. ASKOD. System of electronic document circulation. User manual]. (ASKOD WEB). Retrieved from: http://infoplus.kiev.ua/index2.php?products/text_3_2_10
3. Kliutsevskiy V.I. (2018) Elektronnyi dokumentoobih yak vahoma skladova prozorosti diialnosti mistsevykh orhaniv derzhavnoi vlady [Electronic document flow as an important component of the transparency of the activities of local state authorities]. *Teoriia ta praktyka derzhavnoho upravlinnia i mistsevoho samovriaduvannia*. Vol. 2. Retrieved from: http://elzbirn-du.at.ua/2018_2/17.pdf
4. Kopniak K.V. (2020) Elektronnyi dokumentoobih v publichnomu upravlinni: problemy vprovadzhennia, perevahy ta perspektyvy [Electronic document flow in public administration: problems of implementation, advantages and prospects]. *Derzhavne upravlinnia: udoskonalennia ta rozvytok*. Retrieved from: http://www.dy.nayka.com.ua/pdf/10_2020/37.pdf

5. Lopushynskiy I.P. (2018). «Tsyfrovizatsiia» yak osnova derzhavnoho upravlinnia na shliakhu transformatsii ta reformuvannia ukraïnskoho suspilstva [«Digitalization» as the basis of public administration on the path of transformation and reform of Ukrainian society]. *Teoriia ta praktyka derzhavnoho upravlinnia i mistsevoho samovriaduvannia: elektr. nauk. fakh. vyd. Khersonskoho natsionalnoho tekhnichnoho universytetu*. Vol.2. Retrieved from: <http://www.srbss-nbuu.ua/>
6. Matsokin A. (2017) Elektronne uriaduvannia: mekhanizm zastosuvannia u diïalnosti OMS [Electronic governance: the mechanism of application in the activity of local government]. *Mistseve samovriaduvannia*. Vol. 11. Retrieved from: <https://i.factor.ua/ukr/journals/ms/2017/november/issue-11/article-32046.html>
7. Nekrasov V. (2020). 10 novykh elektronnykh posluh: derzhavnyi servis «Diia» otrymav masshtabnyi «aphreid» [10 new electronic services: the state service "Diya" received a large-scale "upgrade"] 10 new electronic services: the state service "Diya" received a large-scale «upgrade». *Ekonomichna pravda*. Retrieved from: <https://www.epravda.com.ua/publications/2020/10/5/665934/>
8. Ivanov V.H., Ivanov S.M., Karasiuk V.V. Kh. (2010) Pravova informatsiia ta kompiuterni tekhnolohii v yurydychnii diïalnosti: navch. posib [Legal information and computer technologies in legal activity]. *Pravo*.
9. On the approval of the action plan for the implementation of the Concept of the Development of Electronic Democracy in Ukraine for 2019-2020 (2019, June 12). [Pro zatverdzhennia planu zakhodiv shchodo realizatsii Kontseptsii rozvytku elektronnoi demokratii v Ukraini na 2019-2020] Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated.

OVSIENKO ALLA. CURRENT DIRECTIONS OF USE OF ELECTRONIC RESOURCES BY GOVERNMENT BODIES. *The article examines document flow automation systems that are currently used in Ukraine, these are mainly products of domestic manufacturers or foreign software integrators, in particular, on the IBM Lotus Notes/Domino platform. The main areas of use of electronic information resources, the information value and significance of electronic resources through a wide range of information were studied: regulatory and legal regulation of all spheres of society's life; management of the state, industry, institution; objects of state registration, electronic registers, cadastres, classifiers and information systems that ensure their functioning and the use of information from them; species composition of electronic information and search systems created by information institutions; integrated information systems on the Internet.*

Key words: *SED, ASKOD, electronic document flow, electronic resources, electronic documents.*